

dobiti, tako zavarovalnico morajo voditi izvedenci; zaradi lažega opazovanja pa mora obsegati le manjše okroge in ne celih dežel.

Živina se more zavarovati le proti splošnim nesrečam, katerih vzroki so bolezni, navadna poerkanje itd., ker proti kugi itak država potrebne varnostne naredbe določnje, odškodnino za poerkane živali izplačuje, ako se jej je o pravem času objavilo, in bi vsekako nobena zavarovalnica proti kugi zavarovanja ne jemala. Najboljši pripomoček, da se goveja kuga ne vtepe, je gotovo le to, da se za večjo zarejo goveje živine skrbi in ne kupuje goveja živina iz dežel, kjer živinska kuga gospodari. Najboljši pripomoček proti goveji kugi sami in ob enem najboljšo sredstvo za povzdigo reje lepe, pripravne in vredne goveje živine, je pa živinska sol; skrbeti nam je tedaj, da nam jo deželni zbor zopet preskrbi.

Prilicno bi bilo, da bi vsak okraj za se ali k večjemu štirje sosedni okraji napravili vzajemno živinsko zavarovalnico, koje vodstvo bi okrajni zastop prevzel in nad katero bi moral čuvati živinski zdravnik in udje ogledovalne komisije.

V vsakem okraju se gospodarji poznajo in bilo bi lahko vse one živinorejce izločiti, ki so znani, da s živino grdo ravna in bi tedaj zavarovalnico le peharili; le poštejniaki naj bi se te zavarovalnice vdeleževali.

V premenjih slučajih je odškodnina majhna, ker je mogoče živali, ktere je nesreča zadela, še rešiti ali vsaj v prid obrniti.

Pomagajmo si tedaj gospodarji sami, ako si ne moremo po družinskih pomoči, nam bodo tem manje pomagala živinska zavarovalna društva, ktera gledajo na lastni dobiček.

O potrebi živinskih zdravnikov.

Glavna stvar v tej postavi je gotovo ta, da je treba skrbeti tudi za sposobne živinske zdravnike; ne bilo bi vrjeti, da je v tem oziru tako slabo celo po deželah, katerim je živinoreja glavni prisluzek in vir bogastva.

Na Štajarskem, kjer je bilo po številjenju 1857. leta: 5262 bikov, 264.750 krav, 111.648 volov, 194.445 do 3 let starih telet, 6721 žrebcev, 32.880 kobil, 14.292 konj skopljencev, 8847 do 3 let starih žrebet, 193.737 ovac, 33.589 koz, 545.501 prešičev, vse skupaj v najmanjši vrednosti 50 milijonov goldinarjev, je razen deželnega živinskega zdravnika k večjemu 10 živinskih zdravnikov in celo ti možje bomo živijo, ker živinorejec rajše zaupa mazaču, nego izvedenemu zdravniku. Mazači so živinoreji v veliko kvar, ki se žalibog ne da natančneje določiti, da bi lahkovernim živinorejcem oči odprli. Kako more človek, ki ne pozna notranjega ustroja živali in njihovih organov, na ktere je oprto živalsko življenje in zoreja, ki ne spozna bolezni in ne vé kakó bi se jim prišlo v okom, ki še celo ne pozna zdravilnih moči, kako more tak nevednež boleno živinčce zdraviti?

Tako pameten je vsak gospodar, da ne da svoje pokvarjene ure nikomur drugemu popraviti, kakor urarju; če mu pa živinčce zbolí, pa gre marsikdo rajše k mazaču nego k zdravniku.

Hrastov lub, stari sežgani podplati, razdrobljena opeka, žveplo, oglje, teloh itd., je vsa mazačeva lekarna; glavni pripomoček je pa kri puščati, kar se tako dolgo dela, da žival pogine.

Ako n. pr. vol jesti ne more, ker ima pokvarjen želodec, so tega krivi črvički na jeziku. Mazač meni namreč, da so slajne bradovičice črvički, katerim glavičice poreže in jezik z opeko drgne, da kri priteče. Se vé da uboga živina ne more več dni ničesa jesti; med tem se izstrada in poprej prenapolnjen želodec se strebi. Kadar se na jeziku zopet koža zaraste, začne izstradana žival zopet jesti in — mazač je pomagal. Enakih izgledov bi se dalo še mnogo naštet.

Vrh tega so pa ti mazači tudi dražji od pravih živinskih zdravnikov, kajti razun plačila v denarju se mazač tudi ne brani dobre jedi in pijače in rad odnese tudi suhega mesa, jajec, masla itd. Še huše je, če je mazač konjeder (mrhar); dobro vedé da mu crknjena žival ne uide, jo že tako zdravi, da pogine ali jo pa za majhen denar še živo od lastnika kupi in potem ozdravi in drago proda.

Po teh resničnih izgledih je jasno, da je v obrambo velike škode neobhodno potrebno pridobiti si izvedenih živinskih zdravnikov.

(Dalje.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Razno ravnanje s sadnim drevjem.

R i b e z.

Ribez raste v vrtih in ostane vedno nizek, če se trebi se da zalo majhno drevesce izrediti. Sadje je majhno grozdice, lepo ognjeno-rudeče; najde se tudi belo, rumeno in dozor ob Janževem ali kresu. Grozdice ima prijetno kislobo, je dobro za jed in se da iz njega vino narediti, ki bo tim boljše, če se mu pred vrenjem nekaj sladkorja (eukra) pridene. Tudi se da s sladkorjem pokubati, in je potem za kuhinjske naprave in jedi.

Ribez se lahko pomnoži z mladikami, ki se odrežejo in v vlažno zemljo presadijo, kjer se kmalo primejo in drugo leto že sad imajo. Če ribez t ebiš, okopuješ in obrezuješ, dobiš lepši in obilnejši sad, ljubi pa gnojno dobro zemljo.

G r a h o r i c a.

Konečno se pristavi, da je pri presajenju mladih sadnih drevesic dobro, če se malokaj grahorce ali graholke okoli debele, ne preblizo, kakor je jama velika, poseje, da zemljo zboljšuje in jo vlažno ohrani, kar je posebno takrat koristno, če se drevesca v spomladi sadijo. Tako ostane zemlja skozi poletje vedno rahla in ni treba drevesic zalivati ali okopavati, rastejo pa veselo, ker imajo vlage dovolj. Pri tleh grahorica gnojije, zgoraj pa v enomer zeleni; v jeseni se mora podkopati in drevesce ima zadost pognojene zemlje.

Kako se sadje spravi.

Kdor ima veliko dobrega sadja in stanuje blizo mesta, ga lahko proda v mesto, če je pa dalječ od mesta, si ga zamore za dom in za prodaj mnogo pripraviti; ali posušiti, ali za vino, ali jesih ali žganje ali za pokuhanje in za živinoreji porabiti.

Da bo od sadja sadjorejec veliko dobička imel, mora vedeti, kdaj ga je čas obrati ali otresti, in kako se to zgodi, pa tudi, kako ga gre hraniti in v basek obrniti. Mora presoditi, koliko ga je treba za dom, koliko se ga smé prodati, ktero zaleže več surovo in ktero posušeno.

Sadje je trojnega razreda: poletno, jesensko in zimsko; vsakega plemena pa ob različnem času zazori. Le zrelo sadje se spravi; zrelo pa je takrat, kadar so peclji toliko suhi, da soka od debla nič več ne potrebujejo. Piškavo sadje naj pred odpada; če je pa zrelo in zdravo, začne samo rado z drevja padati; sedaj je čas, da se v suhem vremenu pospravi. Zakaj ne dosti zrelo sadje uima dobrega pokusa, pa tudi ni stanovitno; kmalo zvone in gnojije, in je k večjemu še za jesih ali kis.

Žlahno sadje se mora vselej zjutraj eno uro po solčnem izhodu pazljivo in varno otrgati ali obrati, nežlahno pa se otrese. Nikdar se ne sme nobeno sadje oprekljati, ker se s prekljo vsikdar drevju in sadju veliko kvara dela; veje in mladike s cvetnimi popki se polomijo, sadje pa natolče, da potem pred gnojije, kar posebno slivam ali češpljam škodje.

Če je sadja zlo veliko, se ne sme na enkrat vse obrati ali otresti, temuč po vrsti, da se ali posuši, ali pa prodá, in da se na kupih ne spari in ne gnojije; kar pa samo pade, je treba pobirati, celo slabo se na gnoj pomeče, zlasti če še ni zrelo; inače pa se v začetku za živino kuha ali jesih nareja. — Za otrgovanje žlahnega sadja so potrebne primerne lestvice in pa majhni jerbaški, ki se iz vrbovja spletajo in imajo dolge ročnike, trgovniki; sicer pa se tudi zamore nekaj slame pod drevesom razgrniti, da se sad preveč ne natolče.

Dopisi.

Iz Središča. Dospeli so zadnji dnevi vel. srpana ali avgusta, s katerimi ljudska šola svoj uk konča. Deželno šolsko svetovalstvo je tudi letos, kakor je že od nekdaj navada, ukazalo, h koncu šolskega leta očitno skušnjo. Kako da so se vsa šolska izpraševanja ormuškega okraja izvršila, ne morem povedati, vendar ti hočem. „Slov. gospodar“ o izpraševanju središke šole nekaj obširnega poročiti, da bode tudi slovenski svet vedel, kako je v šoli, v kateri se v nemškutarskem duhu podučuje.

O vseh predmetih ne morem obširno povedati, vendar mislim čast. bralcem zadostiti, ako povem, kako se je v šoli „šprahlere“ lomilo. Okrajni šolski ogleda napoveduje otrokom (se ve da na prošnjo učitelja) nemški stavek. Ko je ogleda dokončal, prestavlja učitelj z otroci stavek od besede do besede v slovensko. Ker se je pa v prestavi dosti pogreškov nabajalo, reče eden poslušalcev (učitelj), da se ta stavek od besede do besede prestavi ne da, in s pomočjo tega, se je stavek v razumljivo slovenščino prestavil. Zdaj pa pride (šprahlere“, in rodoljubni učitelj D—č stavi vprašanja vse v nemškem jeziku. Otroci so tudi nemško odgovarjali „abändrali“ in „abvandlali“ in poslušavci so se čudili nad učiteljem, kateri je otrokom toliko „šprahlera“ v glavo zabil. Okrajnemu šolskemu ogledu se to čudno zdi ter reče D—č, naj slovensko izprašuje. Poslušajte Slovenci kaj ta odgovori: Ich habe meistens teiē nicht slovenisch. Tako je govoril med Slovenci v slovenski šoli! G. D—č! ali spolnujete vi svojo dolžnost kot učitelj? Mislim da ne. Dolžnost učitelja je, otroke napeljevati da bodo vrli rodoljubi, da dosežejo svojo častno in večno srečo. Ali storite vi to? Budite v otroških srečih ljubezen do naroda in domovine? Storite to! ker do zdaj niste storili, ako pa načete, bo boljše, če odstopite od tega stana, si ptičev nalovite in njih govoriti naučite (ker ste tak praktični, kar se je iz vašega izpraševanja videlo) in bodele imeli dober kup.

Središčani! ali zamorete v vaši šoli kaj takega trpeti? Na noge! krajno šolsko svetovalstvo, tvoja dolžnost je, po greške v šoli popraviti, kdor pa tvoje tirjatve spolniti neče, tistega zaženi od koder je prišel. Središčani na zdravje!

Rodoljub.

Od sv. Miklavža v Ljutomerskih goricah.

— Z žalostnim srcem berem novovoljene štirke državne poslance, kajti nisem našel med njimi nobenega Slovenca. Gotovo si tedaj moramo misliti, da se od naših želj tam niti črke ne bo govorilo. Za spodnjo Štirsko sta voljena dvojčica Seidl in Brandstetter nemčura in liberalca. Kako pomoč bomo mi od teh dveh dobili, kako bosta za nas govorila in nas zagovarjala si lahko vsak misli, kateri je kaj slišal o teh dveh. Ne znam kako je to, da nam letos nič prav po sreči ne gre, začeli so nam umirati najizvrstnejši Slovenci, kakor Jenko, Toman, Janežič itd. Tudi smo letos slabše v deželni zboru in tudi v držav. zboru, kajti lani smo imeli v deželni zboru 7 Slovencev, letos pa 6. Lani smo imeli iz spodnje Štirke v državnem zboru dva Slovence, letos pa nimamo nobenega. Ako bo tako naprej šlo, bomo težko ali celo nikoli naše dolgo željene „Slovenije“ dobili. In kdo je temu kriv? Nikdo drugi kakor nenko ljudstvo, ki ne spo zna da so rojeni Slovenci in kateri ne spoznajo, kako nevarni so zdajni časi za nas. „Ali joj takemu človeku, kateri svoj narod zataji!“

M. R—č.

Politični ogled.

Deželni zbori. V 7. seji štajarskega deželnega zbora je g. Kukovec oglasil interpelacijo do vlade za stran naredeb proti kvaru, katerega dela Mura pri več vaseh na murskem polju. G. Seidel čita svojo interpelacijo do vlade za stran kvara, katerega vsako leto delajo vojaki, kedar se po leti vadijo po njivah in vinogradih. Na to interpelacijo bode deželni poglavar v neki prihodnji seji odgovoril. Za stran prodaje gladišča v Gradcu, katero je predložil dotični odsek, se podigne ostra debata, odsekov predlog padne in se odobri predlog dr. Schreinerja, po katerem se spet za stran prodaje naj govori z mestno srenjo v Gradcu. Syz poroča za stran prodaje tako imenovane jezuitovske kosarne v Ljubnu. Tudi pri tem predlogu se začne ostra debata in se pri tej posebno naglašja, kako je to, da deželni odbor hoče prodati kosarno samo za 31.000 gl., ker je vendar cenjena na 38.000 gl., in k slednjemu se odobri predlog, da kosarna se naj ne proda niže od 34.000 gl. in sicer se naj razpišejo obljube. Dr. Flek poroča o postavi, po kateri bi se naj napravil zaklad, iz katerega bi se plačevale penzije za doslužene učitelje. — Nam je že zelo potrebna. — Za stran tega je Seidel izročil poseben pismen predlog, ki vendar ni bil nobene vrednosti in zato ga je nazaj vzel. Rezolucija za stran odseka tega predloga se je potem skorej soglasno sprejela.

V 8. seji 31. t. m. je Kukovec interpeliral vlado, kaj je storila ali misli storiti proti škodi, katero Mura dela pri

Hrastju. Namestnik obljubi odgovor prihodnjič. Na dnevnem redu so bile volitve državnih poslancev. Pred volitvami bere prof. Maassen deklaracijo, katero so podpisali vsi konservativni in narodni poslanci, in v kateri je izrečeno, da le volijo v državni zbor zaradi velevažnih dogodkov, ki se godijo zdaj v Evropi in da tako podpirajo vlado, volijo vendar s pogoji. Pri volitvi so bili izvoljeni tisti, za katere so glasovali ustavoverci. Iz srednje štirke nemške skupine, v kateri so sami konservativci, sta izvoljena, kakor nismo od graškega zbora drugače pričakovali: Seidel in Brandstetter; dr. Vošnjak je imel 17, Adamovič pa 15 glasov. Štajarski Slovenci tedaj zdaj nimajo nobenega zastopnika v državnem zboru, tedaj tretjina dežele ne, skorej ni vrjetno in vendar je tako. — Upamo vendar, da bode prišel čas, ki se bode maščeval nad takim postopanjem in popolnim preziranjem Slovencev v graškem deželni zboru! — Dalje so izvoljeni v državni zbor: Carneri, Pauer, Hackelberg, Rechbauer, dr. Waser, Stremeyer, Lipp, Tomschitsch, Liebel. Zavidamo vlado samo zato, da je dobila v državni zbor tako dva izvrstna moža, kakor sta g. Seidel in Brandstetter? — Če sami taki pridejo, tedaj bo že šlo, vprašanje je samo, ali gori ali doli? Pri volitvi so Slovenci glasovali samo pri kmečkih skupinah in za Stremayerja, tako tudi konservativci. Po volitvi je bila debata o načelih, po katerih naj deželni odbor oddaja podporo okrajnim cestam I. reda iz deželne blaginje. Prvi pogoj je, da morajo ponehati po vseh cestah naturalna dela (vožnje kamenja posiljeni delavci itd.) t. j. da se ceste ne smejo več posipovati od posameznih posestnikov, temuč da mora okrajni zastop to posipanje prevzeti in potrebne stroške v denarjih nakladati; soper to je govoril dr. Vošnjak in lepo dokazal, da bo po tem nekterim okrajem treba povečšati priklade za 10—12 % in je nasvetoval, naj bi ta pogoj pal. Njegov nasvet vendar pri glasovanju ni obveljal. — Ni nič novega! — Oglasile so se še neke prošnje in izročile dotičnim odsekom.

V 9. seji 1. septembra Hamer-Purgstall oglasil interpelacijo do deželnega odbora. Kotlinski odgovori na interpelacijo g. Reite -a za stran vinorejske šole v Mariboru do tega, da se še zdaj ni moglo nič napraviti, ker se še noben sposoben ravnotej ni oglasil, ko se oglasi, se bode dalje delalo. Schloffer odgovori na interpelacijo g. Berufeind-a za stran neke ceste in reče, da se že dela. Namestnik žl. Kubeck odgovori na interpelacijo g. Kosarja in tovaršev za stran nevarnosti osebe in premoženja do tega, da ni znan noben primerljaj, da vlada o tem nebi bila svoje dolžnosti storila, posebno sodnije, in da bi dobro bilo, če bi srenje bolj za varnost skrbele in sodnije bolj podpirale. Vlada bode ostro postopanje srenj v tem vsikdar podpirala. Nadalje se je tudi za stran tega pomnožila žandarmerija, in je tudi ji že ukazano, da mora vse kraje dobro pregledati. Če ni nobene pritožbe za stran tega, da se ni držala postava, ne more on nič storiti. Dalje odgovori Kubeck na interpelacijo Seidla za stran škode, katero delajo vojaki v vinogradih in njivah do tega, da je on dal izpraševati posestnike pri Mariboru, in da se nobeden ni pritožil (!) Dalje odgovori na interpelacijo Bärufeind-a za stran počasnega rešenja gruntuib davkov do tega, da bo že šlo. Na interpelacijo g. Kukovec za stran kvara, katerega dela Mura pri Hrastrju, odgovori deželni poglavar to, da je svetovalstvo staviteljstveno dobilo že povelje, da mora murske berge na murskem polju preiskati in potrebna varovavna dela predložiti, in da se bodo še to leto potrebni pomočki napravili proti pogibelnemu drenju Mure. Loninger je poročal o proračunu. Karlon govori proti temu, da bi se v tako kratkem času tako važna stvar reševala, in predlaga, naj se ves proračun odloži. Tudi dr. Vošnjak in g. Kosar sta za to govorila in oba posebno poudarjala to, da nobeden Slovenec ni v finančnem t. j. najvažnejšem odseku, in da se sploh Slovenci pri volitvah v odseke prezirajo itd. Proti dobremu Karlon-ovemu predlogu so govorili mnogi in tako je tudi ta predlog pal, kakor vsak, ki je prišel od te strani. — In s takimi nasprotniki bi bila pogodba mogoča?! — Konservativci in Slovenci izrečejo, da ne bodo glasovali pri proračunu, in neki so tudi odšli. Proračun se je ves odobril.

V 10. seji 2. septembra interpelira Hamer-Purgstall za stran družinskih stvari in posebno za stran slabega reda za družino. Poglavar obljubi odgovor. Sklenolo se je, da se naj spet pregledajo tarifi za vožnjo po železnicah, ker so previsoki. Dalje naj se vodina postava vendar enkrat napravi, in ravno tako tudi gozdina postava; rekrutiranje mora biti prihodnjič v sodnijskem okraju. Rešijo se potem neke